

Karolina Śliwecka¹

Określenie w wyroku terminu ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie przy przekazywaniu więźniów na podstawie Konwencji o przekazywaniu osób skazanych

Determining the Term of Applying for the Conditional Release From Serving the Remainder of the Penalty in the Sentence in Context of Transferring Prisoners Under the Convention on the Transfer of Sentenced Persons

1. Wstęp

W globalnym świecie mamy do czynienia z coraz większą migracją ludności. Zgodnie z *World Migration Report* w 2020 r. 281 milionów ludzi żyło w innym kraju niż kraj, w którym się urodzili². Stanowi to około 3,6% ludności. Co za tym idzie, wzrost migracji doprowadzić może do tego, że coraz częściej przestępstwa będą popełniane przez nie-obywateli. W związku z tym coraz istotniejszym praktycznie zagadnieniem będzie relokacja osób pozbawionych wolności, które nie są obywatelami kraju, w którym odbywają karę.

Przejęcie kary pozbawienia wolności do wykonania w Polsce może nastąpić na trzy sposoby: na podstawie wiążących Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych, na podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego³ zawarty w rozdziale 66 „Przejęcie i przekazanie

¹ Karolina Śliwecka – mgr, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Jagielloński / M.A., Faculty of Law and Administration, Jagiellonian University; ORCID: 0000-0002-8298-5346; ✉ karolinasliwecka2301@gmail.com.

² *World Migration Report*, 2020 r., < <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2020-interactive/> >.

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. 2021, poz. 534, tekst jedn. ze zm., dalej: Kodeks postępowania karnego, k.p.k.

orzeczeń do wykonania”, które regulują tradycyjną formę współpracy w tym zakresie lub na podstawie przepisów rozdziałów 66f i 66g Kodeksu postępowania karnego, stanowiących transpozycję decyzji ramowej 2008/909/WSiSW⁴ o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków skazujących na karę pozbawienia wolności lub inny środek polegający na pozbawieniu wolności⁵. Jedną z umów międzynarodowych regulujących zagadnienie przejęcia kary pozbawienia wolności do wykonania w Polsce jest Konwencja o przekazywaniu osób skazanych⁶, sporządzona w Strasburgu dnia 21 marca 1983 r., wraz ze sporządzonym do niej Protokołem Dodatkowym⁷ z dnia 18 grudnia 1997 r. Konwencja została podpisana i ratyfikowana przez 66 państw, w tym wszystkie państwa będące członkami Rady Europy (poza Monako) oraz inne państwa takie jak Kanada, Japonia czy USA⁸. Jest więc to umowa niezwykle istotna w kontekście relokacji osób skazanych chociażby ze względu na liczbę państw-sygnatariuszy. Do tej pory jednak w stosunkach między państwami europejskimi nie odgrywała aż tak znaczącej roli, głównie ze względu na fakt, że między państwami należącymi do Unii Europejskiej pierwszeństwo miały regulacje unijne dotyczące przekazywania osób skazanych (m.in. wskazana wyżej decyzja ramowa).

Jednakże w świetle opuszczenia Unii Europejskiej przez Wielką Brytanię oraz faktu, że stronami Konwencji są zarówno Polska, jak i Zjednoczone Królestwo, umowa ta może zyskać na praktycznym znaczeniu. Zgodnie z postanowieniami Umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej⁹ decyzja ramowa 2008/909/WSiSW ma zastosowanie wyłącznie do wyroków, które wpłynęły do organów

⁴ Decyzja ramowa Rady 2008/909/WSiSW z dnia 27 listopada 2008 r. o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków skazujących na karę pozbawienia wolności lub inny środek polegający na pozbawieniu wolności – w celu wykonania tych wyroków w Unii Europejskiej.

⁵ B. Nita-Światłowska, *Wymóg...*, s. 5.

⁶ Konwencja o przekazywaniu osób skazanych, sporządzona w Strasburgu dnia 21 marca 1983 r., Dz.U. 1995, nr 51, poz. 279 ze zm., dalej: Konwencja.

⁷ Protokół Dodatkowy do Konwencji o przekazywaniu osób skazanych, sporządzony w Strasburgu dnia 18 grudnia 1997 r., Dz.U. 2000, nr 43, poz. 490, dalej: Protokół.

⁸ *Chart of signatures and ratifications of Treaty 112*, Rada Europy, < <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=112> >.

⁹ Umowa o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej, Dz. U. UE. L. 2020, nr 29, s. 7 ze zm., dalej: Umowa.

państwa wykonania przed zakończeniem tzw. okresu przejściowego, czyli przed 31 grudnia 2020 r. oraz do europejskich nakazów aresztowania, jeżeli osoba, której wniosek dotyczy, została aresztowana przed zakończeniem okresu przejściowego w celu wykonania europejskiego nakazu aresztowania (art. 62 ust. 1 lit. f w związku z art. 62 ust. 1 lit. b Umowy). W związku z tym, że okres przejściowy już się zakończył, do wszelkich procedur dotyczących przekazania więźniów, które nie zaliczają się do wskazanych wyżej wyjątków, nie będzie miało zastosowania prawo unijne, a inne umowy międzynarodowe – w tym Konwencja. Znaczenie Konwencji dla Polski może wzrosnąć tym bardziej, że Polacy to druga pod względem liczebności grupa osadzonych w Wielkiej Brytanii obcokrajowców. Zgodnie z opublikowanym 29 października 2021 r. przez Izbę Gmin dokumentem *UK Prison Population Statistics* liczba obywateli Polski osadzonych w Anglii i Walii w końcu czerwca 2021 r. wynosiła 868 osób, co stanowiło 9% wszystkich osadzonych obcokrajowców¹⁰. Co więcej, warto wziąć pod uwagę, że zgodnie z art. 615 § 2 k.p.k. „przepisów niniejszego działu [«Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych» – K.Ś.] nie stosuje się, jeżeli umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, albo akt prawny regulujący działanie międzynarodowego trybunału karnego stanowi inaczej”¹¹. Co za tym idzie, Konwencja, jako wiążąca Polskę umowa międzynarodowa, będzie miała pierwszeństwo zastosowania, a uregulowania kodeksowe będą miały jedynie charakter subsydiarny.

Poniższy artykuł ma na celu przybliżenie regulacji zawartych w Konwencji oraz rozważenie w ich świetle problemu związania polskiego sądu wyrażonym w wyroku okresem, po którym osadzony może ubiegać się o fakultatywne przedterminowe zwolnienie. W pierwszej części artykułu przeanalizowane zostaną przesłanki, które muszą zostać spełnione, by mogło dojść do przekazania osoby skazanej na podstawie Konwencji. W dalszej części omówione zostaną procedury przejścia kary do wykonania przewidziane w Konwencji i stopień związania polskich sądów orzeczeniami sądów państw obcych, w tym związanie

¹⁰ G. Sturge, R. Tunnicliffe, *UK Prison...*, s. 14.

¹¹ Przepis ten wynika z art. 91 ust. 2 Konstytucji RP, zgodnie z którym umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie ma pierwszeństwo przed sprzeczną z nią ustawą. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 ze zm., dalej: Konstytucja RP, Konstytucja.

określonym w wyroku okresem, którego upływ umożliwia ubieganie się przez skazanego o warunkowe przedterminowe zwolnienie. Kwestia warunkowego przedterminowego zwolnienia jest bowiem szczególnie ciekawa ze względu na pojawiające się w orzecznictwie rozbieżności i kontrowersje.

2. Przesłanki przekazania w świetle Konwencji

Zgodnie z art. 2 ust. 3 Konwencji przekazania może żądać zarówno państwo skazania, jak i państwo wykonania, a wnioski w tej materii kieruje się przez ministerstwo sprawiedliwości państwa wzywającego do ministerstwa sprawiedliwości państwa wezwanego (art. 5 ust. 2 Konwencji). Przepisy k.p.k. pełnią tu rolę uzupełniającą i stanowią, że po otrzymaniu wniosku Minister Sprawiedliwości zwraca się do właściwego sądu o wydanie postanowienia o dopuszczalności przejęcia orzeczenia do wykonania w Polsce (art. 609 § 1 k.p.k.). Artykuł 3 Konwencji reguluje warunki, które muszą być spełnione, by przekazanie było możliwe. Należy zaznaczyć, że przesłanki te stanowią katalog zamknięty, ponieważ za zasadny należy uznać pogląd, że:

jeśli zaś państwa w umowie międzynarodowej określiły katalog sytuacji, w których wydanie jest niedopuszczalne, to tym samym uznały, że inne, niewymienione w tym katalogu sytuacje nie mogą stanowić podstawy odmowy wydania. Państwa te, zawierając umowę, zaciągnęły względem siebie zobowiązanie, że tylko w określonych w tejże umowie przypadkach mogą odmówić wydania osoby ściganej¹².

Po pierwsze, zgodnie z art. 3 ust. 1 lit. a Konwencji skazany, którego dotyczy wniosek, musi być obywatelem państwa wykonania. Wymóg ten zgodny jest z celem, dla którego powstała Konwencja, a którym jest „rozwój współpracy międzynarodowej w dziedzinie prawa karnego”, mający „służyć celom wymiaru sprawiedliwości i resocjalizacji osób skazanych”. Strony Konwencji uznały, że: „cele te wymagają, aby cudzoziemcy, którzy zostali pozbawieni wolności na skutek popełnienia przez nich przestępstw, powinni mieć możliwość odbywania orzeczonej kary w ich własnych społeczeństwach”. W związku z tym uznać należy, że gdyby skazany nie posiadał obywatelstwa państwa wykonania (niezależnie, czy obywatelstwa takiego nie posiadał od urodzenia, czy też utracił je

¹² B. Augustyniak, w: *Kodeks...*, 2018, komentarz do art. 615 k.p.k.

np. poprzez zrzeczenie się), przekazanie go nie wypełniałoby celu Konwencji i byłoby niezasadne.

Analogicznie wyglądałaby sytuacja skazanego, który jest tzw. bezpaństwowcem, a więc który nie posiada żadnego obywatelstwa. Skoro nie posiada on żadnego obywatelstwa, to jego przekazanie nie będzie możliwe po pierwsze ze względu na fakt, że niespełniony będzie opisany powyżej wymóg, określony w art. 3 ust. 1 lit. a Konwencji, a po drugie przez to, że przekazanie takie nie byłoby zgodne z duchem Konwencji, która umożliwiła ma odbywanie kary w społeczeństwie, z którym związana jest osoba skazana.

Niezgodne z celem Konwencji wydawałoby się również przekazanie osoby, która posiada zarówno obywatelstwo państwa wykonania, jak i państwa skazania, ponieważ osoba taka już odbywa karę „we własnym społeczeństwie”, a więc przekazanie jej nie wpłynie na proces resocjalizacji. Co za tym idzie, przekazanie takie wydaje się bezcelowe.

Konwencja wymaga również, żeby orzeczenie, na podstawie którego nastąpić ma przekazanie, było prawomocne oraz by w chwili otrzymania wniosku o przekazanie okres kary pozostawej skazanemu do odbycia wynosił co najmniej 6 miesięcy lub był nieokreślony (art. 3 ust. 1 lit. b i c Konwencji). Wymogi te nie budzą większych kontrowersji, podobnie jak wymóg ustanowiony w art. 3 ust 1 lit. f Konwencji, którym jest wyrażenie zgody na przekazanie przez państwo, w którym zapadł wyrok skazujący oraz przez państwo, w którym wyrok ma być wykonywany.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 lit. e Konwencji przekazanie jest możliwe, jeśli zachowanie będące podstawą skazania stanowi przestępstwo także w rozumieniu prawa polskiego lub stanowiłoby przestępstwo w wypadku popełnienia na terytorium polskim. Zgodnie z poglądem wyrażonym w orzecznictwie Sądu Najwyższego¹³ wymóg podwójnej karalności należy rozumieć szeroko i rozważając spełnienie podanej przesłanki, koniecznym jest wzięcie pod uwagę również obowiązującej wykładni danego przepisu. Za zasadne należy uznać również stwierdzenie, że wziąć pod uwagę należy nie tylko akty prawne będące odpowiednikami polskiej ustawy, ale również akty niższego rzędu, jeśli mogą stanowić podstawę odpowiedzialności karnej jednostki¹⁴.

¹³ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2011 r., IV KK 267/11.

¹⁴ B. Nita-Świątkowska, *Wymóg...*, s. 7.

Konwencja w art. 3 ust 1 lit. d stanowi, że osoba, której dotyczy wniosek, musi wyrazić zgodę na przejęcie. Jednak w zakresie, w jakim skazany nie wyraża zgody na przekazanie, zastosowanie znajdzie wspomniany już Protokół dodatkowy do Konwencji z 18 grudnia 1997 r. Zgodnie z jego postanowieniami (art. 3 ust. 1) przekazanie skazanego bez jego zgody może nastąpić, gdy „wyrokiem skazującym lub decyzją administracyjną będącą jego następstwem orzeczono wydalenie, przewiezienie do granicy Państwa lub jakiegokolwiek inny środek ustanawiający zakaz przebywania skazanego na terytorium Państwa skazania, po zwolnieniu z zakładu karnego”. W takiej sytuacji odmowa skazanego nie stanowi obligatoryjnej podstawy do wydania postanowienia odmownego w kwestii przekazania, a jest jedynie wskazówką, którą sąd powinien wziąć pod uwagę, uwzględniając cel Konwencji. Brak zgody skazanego może bowiem świadczyć, że przekazanie go wpłynie negatywnie na proces resocjalizacji, a co za tym idzie, będzie niezasadne¹⁵. Stanowisko takie zajął również Sąd Okręgowy w Płocku¹⁶, wskazując, że okolicznościami, które mogą świadczyć o niecelowości przekazania w świetle celów Konwencji, są na przykład brak więzi socjalnych czy rodzinnych z Polską i polskim społeczeństwem czy zatrudnienie odpłatne w zakładzie karnym, w którym przebywa skazany.

3. Procedura przyjęcia kary pozbawienia wolności do wykonania

Konwencja przewiduje dwa sposoby, w jakie może postąpić państwo, przejmując skazanego:

- a) art. 9 ust. 1 lit. a – wykonywać karę w dalszym ciągu niezwłocznie lub na podstawie orzeczenia sądowego lub administracyjnego,
- b) art. 9 ust. 1 lit. b – w drodze postępowania sądowego lub administracyjnego przekształcić skazanie w orzeczenie państwa wykonania, zastępując karę wymierzoną w państwie skazania karą przewidzianą przez prawo państwa wykonania za takie samo przestępstwo.

Każde państwo będące stroną Konwencji może zastrzec, że będzie stosować wyłącznie jeden z powyższych trybów (art. 3 ust. 3 Konwencji), jednakże Polska nie poczyniła takiego zastrzeżenia, dlatego też poniżej przedstawione zostaną oba opisane w Konwencji tryby.

¹⁵ B. Augustyniak, w: *Kodeks...*, 2021, komentarz do art. 611(b) k.p.k.

¹⁶ Postanowienie Sądu Okręgowego w Płocku z dnia 24 sierpnia 2015 r., II Kop 9/15.

Wykonywanie kary w dalszym ciągu oznacza, że państwo wykonania jest związane rodzajem i wymiarem kary w orzeczeniu skazującym (art. 10 ust. 1 Konwencji). Wyjątek od tej reguły zachodzi, gdy rodzaj lub wymiar kary są niezgodne z prawem państwa wykonania (art. 10 ust. 2 Konwencji), ponieważ: „w takim przypadku możliwe jest dostosowanie kary do wymogów wynikających z tego prawa, przy czym powinna ona swoim rodzajem możliwie najbardziej odpowiadać karze orzeczonej w państwie skazania”¹⁷. Kara wykonywana jest więc karą orzeczoną przez sąd państwa obcego.

Druga procedura polega na zastąpieniu kary wymierzonej przez sąd państwa skazania karą przewidzianą przez prawo państwa wykonania za takie samo przestępstwo. W wypadku takiego przekształcenia stosuje się przepisy proceduralne państwa wykonania, a orzekające o karze organy (zgodnie z art. 11 ust. 1 Konwencji):

- a) są związane ustaleniami stanu faktycznego, wynikającymi w sposób wyraźny lub dorozumiany z orzeczenia wydanego w państwie skazania,
- b) nie mogą przekształcić kary pozbawienia wolności w karę o charakterze majątkowym,
- c) uwzględniają okres pozbawienia wolności odbyty przez skazanego,
- d) nie mogą pogarszać sytuacji skazanego ani nie są związane dolną granicą wymiaru kary przewidzianej przez prawo państwa wykonania za popełnione przestępstwo lub przestępstwa.

Zgodnie z art. 611c § 1 k.p.k. po przejściu orzeczenia do wykonania sąd określa kwalifikację prawną czynu według prawa polskiego. W związku z tym, niezależnie od zastosowanej procedury, sąd zobowiązany jest do zakwalifikowania czynu, będącego podstawą skazania, według polskiego prawa. Ponadto określenie kary powinno jasno wskazywać, który z konwencyjnych trybów ma zastosowanie w danej sprawie¹⁸. Sąd w wyborze trybu jest związany oświadczeniem Ministra Sprawiedliwości dotyczącym wyboru sposobu wykonania kary¹⁹. Zgodnie z art. 9 ust. 2 Konwencji oświadczenie takie powinno nastąpić na wniosek ze strony państwa skazania.

¹⁷ Z. Barwina, *Przepis...*, s. 71.

¹⁸ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 czerwca 2014 r., II AKZ 328/14.

¹⁹ M. Janicz, w: *Kodeks...*, komentarz do art. 611(c) k.p.k.

Należy podkreślić, że istotną różnicą między powyższymi trybami – trybem wykonywania kary w dalszym ciągu i trybem zakładającym przekształcenie w orzeczenie państwa wykonania – jest zakres, w jakim możliwa jest ingerencja sądu w określenie kary podlegającej przejęciu²⁰.

Pierwszą procedurę, czyli tryb przejęcia kary do dalszego wykonywania „cehuje rygorystycznie ograniczony stopień ingerencji w jej określenie przez sąd państwa przejmującego”²¹. Jak już było wcześniej wspomniane, Konwencja w tym trybie dozwala na ingerencję tylko, gdy rodzaj lub wymiar kary są niezgodne z przepisami państwa, które ma wykonywać wyrok lub gdy jego ustawodawstwo takiej ingerencji wymaga. W przypadku kary pozbawienia wolności możliwa jest wyłącznie taka jej zmiana, która ma na celu dostosowanie jej wysokości do ustawowych granic, pod warunkiem, że orzeczona kara przekracza górną granicę sankcji przewidzianą w polskich uregulowaniach²².

Druga procedura opisana w Konwencji (art. 9 ust. 1 lit. b) zakłada przekształcenie kary. Tryb ten dopuszcza większy zakres adaptacji kary do polskiego porządku prawnego²³, ponieważ Konwencja nie zastrzega, że państwo wykonania związane jest rodzajem i wymiarem kary, choć w art. 11 ust. 2 Konwencji określa, co należy uwzględnić przy przekształcaniu kary. Dodatkowo art. 611c § 3 k.p.k. wskazuje, że określając karę, sąd musi uwzględnić art. 114 § 4 Kodeksu karnego²⁴, zgodnie z którym podstawę określenia kary podlegającej wykonaniu stanowi wyrok wydany przez sąd państwa obcego, kara grożąca za taki czyn w polskim prawie, okres rzeczywistego pozbawienia wolności za granicą oraz wykonana tam kara, z uwzględnieniem różnic na korzyść skazanego.

Co za tym idzie, sąd orzekający w trybie przekształcenia kary może złagodzić orzeczoną przez sąd państwa obcego karę, nawet jeśli mieści się ona w granicach ustawowego zagrożenia. Jednoznacznie podkreśla się

²⁰ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 czerwca 2014 r., II AKz 328/14.

²¹ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 czerwca 2014 r., II AKz 328/14.

²² Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 czerwca 2014 r., II AKz 328/14.

²³ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 czerwca 2014 r., II AKz 328/14.

²⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. 2021, poz. 2345 ze zm., dalej: Kodeks karny, k.k.

jednak w orzecznictwie, że taka ingerencja powinna mieć charakter wyjątkowy oraz nie być znaczna, co wynika z zasady zaufania obowiązującej w prawie międzynarodowym²⁵. Zasadą pozostaje więc orzekanie kary w takiej wysokości, jaka została wskazana w orzeczeniu państwa skazania.

Na etapie przyjęcia orzeczenia do wykonania sąd polski jest co do zasady – niezależnie od przyjętego trybu – związany orzeczeniem państwa obcego i jego ustaleniami. Warto jednak podkreślić, że zgodnie z art. 9 ust. 3 Konwencji w zakresie wykonywania kary wyłącznie właściwe jest państwo, do którego nastąpiło przekazanie i to jego prawo jest w tej kwestii wiążące.

4. Związanie sądu wskazanym w orzeczeniu terminem możliwości ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie

W związku z poczynionym powyżej wnioskiem, dla odpowiedzi na pytanie, czy sąd polski byłby związany wskazanym w orzeczeniu terminem, po upływie którego możliwym jest ubieganie się o warunkowe przedterminowe zwolnienie, należy rozważyć, czy instytucja warunkowego przedterminowego zwolnienia należy do wymiaru kary, czy też stanowi element systemu wykonywania kary.

Warunkowe przedterminowe zwolnienie uregulowane zostało w dwóch aktach prawnych: Kodeksie karnym oraz Kodeksie karnym wykonawczym²⁶, przy czym w pierwszym określono przede wszystkim materialne oraz formalne przesłanki pozwalające na skorzystanie ze zwolnienia. Jest to instytucja, która umożliwia modyfikację kary w trakcie jej wykonywania, a którą to modyfikację uzasadnia fakt, że podstawy dyrektyw wymiaru kary (art. 53 k.k.), zwłaszcza dyrektywy prewencji indywidualnej, ulegają zmianie w miarę upływu czasu²⁷. Warunkowe przedterminowe zwolnienie ma zatem służyć racjonalizacji kary poprzez umożliwienie zwolnienia skazanego, co do którego dalsze odbywanie kary nie jest celowe ze względu na proces resocjalizacji²⁸. Podobnie uznał Sąd Apelacyjny w Krakowie, orzekając, że: „Orzekanie co do przedterminowego zwolnienia z reszty kary pozbawienia wolności (...)

²⁵ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 7 sierpnia 2013 r., II AKz 302/13.

²⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, Dz.U. 2021, poz. 53 ze zm., dalej: Kodeks karny wykonawczy, k.k.w.

²⁷ A. Zoll, w: *Kodeks...*, komentarz do art. 77 k.k., teza 2.

²⁸ Ł. Duško, M. Szurman, *Przedterminowe...*, s. 415.

jest racjonalnym stosowaniem środków penitencjarnych dla racjonalizowania kary, by nie pozbawiać wolności bez niezbędnej potrzeby i nie marnować społecznych nakładów na wykonywanie kary²⁹. Zgodzić się należy ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, który przyjmuje, że:

dopóki decyzji o warunkowym przedterminowym zwolnieniu nie podjęto, dopóty nie można mówić o nabyciu przez osobę skazaną uprawnień, które mogłyby podlegać ochronie w świetle konstytucyjnej zasady ochrony praw słusznie nabytych. Upływ określonego quantum kary nie tworzy jeszcze bowiem po stronie skazanego żadnego roszczenia (uprawnienia) czy choćby samej ekspektatywy warunkowego zwolnienia, które mogłyby podlegać ochronie. O tego typu skutkach można byłoby mówić jedynie wówczas, gdyby po odbyciu określonej części kary istniał obowiązek warunkowego zwolnienia skazanego po tym właśnie okresie³⁰.

Biorąc więc pod uwagę cel oraz moment zastosowania warunkowego przedterminowego zwolnienia, uznać należy, że instytucja ta jest elementem wykonywania kary. Takie też stanowisko przyjął Europejski Trybunał Praw Człowieka³¹. Co za tym idzie, zasadniczo okres, po którym skazany może ubiegać się o warunkowe przedterminowe zwolnienie w państwie skazania, nie będzie wiążący dla państwa wykonania, którego sądy zobligowane będą do zastosowania przepisów krajowych. Przykładowo osoba skazana na karę dożywotniego pozbawienia wolności w Niemczech i przeniesiona do Polski będzie mogła ubiegać się co do zasady o warunkowe przedterminowe zwolnienie po upływie 25 lat (art. 78 § 3 k.k.), niezależnie od okresu przewidzianego w prawie niemieckim.

Od powyższej zasady zachodzi jednak istotny wyjątek. Dotyczy to bowiem sytuacji, w których wydając wyrok, sąd określi w orzeczeniu okres, po upływie którego istnieje możliwość ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie, to wtedy okres ten staje się elementem wymiaru kary³². Podobnie sytuacja przedstawia się, jeśli sąd w wyroku zawrze warunek, którego spełnienie jest konieczne do ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie. Orzeczenie w tym zakresie precyzuje i kształtuje karę, a co za tym idzie, staje się elementem wymiaru kary.

²⁹ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 8 kwietnia 2003 r., II AKz 125/03.

³⁰ Uchwała Sądu Najwyższego (CI) z dnia 11 stycznia 1999 r., I KZP 15/98.

³¹ Decyzja Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 23 października 2012 r., 498/10.

³² Ł. Duško, M. Szurman, *Przedterminowe...*, s. 416.

Takie stanowisko przyjął również Sąd Najwyższy orzekając, że:

określenie w wyroku sądu innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, podlegającym wykonaniu w Polsce na podstawie art. 607s § 4 i art. 607t § 2 k.p.k., warunków, od spełnienia których uzależnione jest ubieganie się przez skazanego o warunkowe przedterminowe zwolnienie, stanowi element wymiaru kary i w związku z tym wiąże sąd orzekający w przedmiocie wykonania tej kary w Rzeczypospolitej Polskiej³³.

Co prawda uchwała ta odnosi się do prawa unijnego, a więc przekazywania na podstawie przepisów kodeksowych transponujących uregulowania wspólnotowe, ale tezy w niej zawarte należy uznać za słuszne i przez analogię odnieść również do sytuacji, w których zastosowanie miałyby Konwencja o przekazywaniu osób skazanych. Brak jest bowiem argumentów przemawiających za różnicowaniem sytuacji skazanych, których kary przyjmowane są do wykonania w zależności od kwestii proceduralnych.

Zgodnie z regulującym tryb wykonywania kary w dalszym ciągu art. 10 ust. 1 i 2 Konwencji sąd państwa wykonania związany jest wymiarem kary określonym w orzeczeniu skazującym. Co za tym idzie, w sytuacji, w której sąd państwa skazania określiliby w wyroku termin dotyczący warunkowego przedterminowego zwolnienia, sąd państwa wykonania byłby zobowiązany do określenia okresu, po którym osadzony może starać się o przedterminowe warunkowe zwolnienie w sposób tożsamy z wyrokiem państwa skazującego, nawet jeśli prawo krajowe przewidywałoby bardziej rygorystyczny termin. Przykładowo, gdyby wobec skazanego w Wielkiej Brytanii na karę dożywotniego pozbawienia wolności Polaka sąd brytyjski orzekł, że może on ubiegać się o warunkowe przedterminowe zwolnienie po upływie 15 lat, to polski sąd, przejmując karę do wykonywania w dalszym ciągu na podstawie Konwencji, byłby związany tym orzeczeniem, mimo że co do zasady Kodeks karny określa, że osoba skazana na dożywotnie pozbawienie wolności może wystąpić z wnioskiem o przedterminowe warunkowe zwolnienie dopiero po upływie 25 lat.

Sytuacja przedstawia się tak samo w odniesieniu do drugiego trybu opisanego w Konwencji. Gdyby sąd przyjął procedurę przekształcenia kary, byłby związany art. 114 § 4 k.k., który ma zastosowanie wyłącznie w powyższym trybie³⁴. Zgodnie z tym przepisem sąd orzekający po

³³ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2009 r., I KZP 30/08.

³⁴ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 czerwca 2014 r., II AKz 329/14.

przejęciu skazanego, mając za podstawę określenia kary podlegającej wykonaniu między innymi wyrok wydany przez sąd państwa obcego, zobowiązany jest do uwzględnienia różnic między prawem polskim a prawem państwa obcego na korzyść skazanego. Ponadto, orzekając w trybie przekształcenia kary, sąd nie może pogarszać sytuacji skazanego (art. 11 ust. 1 lit. d Konwencji). Regułą jest, że porównywanie minimalnych okresów, po których skazany mógłby ubiegać się o warunkowe przedterminowe zwolnienie, nie jest istotne w procedurze adaptacji kary³⁵, ponieważ – jak już zostało powyżej wskazane – warunkowe przedterminowe zwolnienie jest instytucją co do zasady nienależącą do wymiaru kary. Podobnie jak przy konwencyjnej procedurze wykonywania kary w dalszym ciągu, wyjątek stanowi sytuacja, w której warunki przedterminowego zwolnienia będą elementem wymiaru kary w wyroku państwa skazania³⁶, a nie będą wynikały jedynie z prawa powszechnie obowiązującego w danym państwie. W takiej sytuacji okres, po upływie którego można ubiegać się o warunkowe zwolnienie określony przez sąd w orzeczeniu, staje się elementem wymiaru kary. Warto przywołać tutaj postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, II AKz 488/15. Sąd Apelacyjny w przywołanym judykacie orzekł w sprawie przekształcenia kary Polaka skazanego na dożywotnie pozbawienie wolności w Niemczech i przekazanego do Polski. Sąd niemiecki rozstrzygnął w wyroku o możliwości uzyskania przedterminowego zwolnienia po odbyciu co najmniej 15 lat pozbawienia wolności. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu orzekł, że w takiej sytuacji rozstrzygnięcie o tym okresie staje się elementem współtworzącym wymiar kary dożywotniego pozbawienia wolności, a sąd jest nim związany³⁷.

5. Zakończenie

Konwencja o przekazywaniu osób skazanych sporządzona w Strasburgu dnia 21 marca 1983 r. została ratyfikowana przez wszystkie państwa należące do Rady Europy. Co za tym idzie, jest, po regulacjach unijnych,

³⁵ Postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 16 grudnia 2015 r., II AKz 488/15.

³⁶ Postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 16 grudnia 2015 r., II AKz 488/15.

³⁷ Postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 16 grudnia 2015 r., II AKz 488/15.

najważniejszym aktem międzynarodowym wiążącym Polskę w zakresie przekazywania wyroków do wykonania. Jej znaczenie praktyczne po niedawnym opuszczeniu Wspólnoty przez Wielką Brytanię może istotnie wzrosnąć ze względu na dużą ilość osadzonych polskiego pochodzenia, odbywających karę w tym kraju. W związku z tym uwagi poczynione w poniższym artykule mogą okazać się przydatne przy określaniu wysokości sankcji orzekanej po przekazaniu osoby skazanej przez polski sąd. Należy pamiętać, że w ściśle określonych, opisanych powyżej wyjątkowych sytuacjach, instytucja warunkowego przedterminowego zwolnienia należeć będzie do wymiaru kary. Oznaczenie w wyroku terminu, od którego upływu zależy możliwość ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie sprawia, że termin ten jest jednym z elementów dookreślających karę i wiąże sąd polski orzekający po przekazaniu.

Summary

The paper addresses the issue of transferring persons deprived of their liberty under the provisions of the *Convention on the Transfer of Sentenced Persons*. It presents conditions for transfer and possible procedures of enforcing the sentence. The paper concentrates on the most interesting and controversial issue: the conditional release from serving the remainder of the penalty. If a term of parole is determined in the sentence issued by the sentencing State, it individualizes the penalty and therefore is binding for the court of administering State.

Keywords

conditional release, transfer of sentenced persons, Convention on the Transfer of Sentenced Persons, conversion of sentences, relocation of prisoners

Bibliography

- Augustyniak B., w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom II*, red. D. Świecki, Warszawa 2018.
- Augustyniak B., w: *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2021.
- Barwina Z., *Przepis art. 114 § 4 Kodeksu karnego w świetle Konwencji o przekazywaniu osób skazanych z dnia 21 marca 1983 r.*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2009, nr 1.
- Duško Ł., Szurman M., *Przedterminowe warunkowe zwolnienie w kontekście przyjęcia do wykonania kary pozbawienia wolności orzeczonej w państwie członkowskim Unii Europejskiej: rozważania na tle praktyki orzeczniczej*, „Monitor Prawniczy” 2020, nr 8.

Karolina Śliwecka

- Janicz M., w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2020.
- Nita-Światłowska B., *Wymóg podwójnej karalności oraz zgody skazanego jako przesłanki przejęcia kary pozbawienia wolności do wykonania według konwencji strasburskiej o przekazywaniu osób skazanych*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2019, nr 9.
- Sturge G., Tunncliffe R., *UK Prison Population Statistics*, Number 04334, < <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/sn04334/> >.
- Zoll A., w: *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część II. Komentarz do art. 53-116*, red. W. Wróbel, Warszawa 2016.